

О. В. Чеберяко,

д. і. н., к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту,

Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

М. А. Кривовяз,

аспірант кафедри фінансів економічного факультету,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

O. Cheberyako,

Doctor of History, Ph.D., assistant professor of finance and credit,

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

M. Kryvovyz,

Ph.D. student of Department of finance and credit in economic faculty

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

ECONOMIC-THEORETICAL ESSENCE OF SYSTEM OF PROVISION FINANCIAL SAFETY IN THE COMPANY

У статті досліджено теоретичну та економічну сутність категорії "системи забезпечення фінансової безпеки підприємства", а також розглянуто її основні елементи. Зокрема проаналізовано існуючі тлумачення у науковій літературі таких термінів, як "фінансова безпека" та "система". Запропоновано авторське тлумачення сутності категорії "система забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання". Висвітлено важливість формування на підприємстві дієвої системи забезпечення фінансової безпеки, задля забезпечення позитивних результатів його діяльності. Охарактеризовані, основні складові цієї системи. Зокрема визначено суб'єкт, об'єкт, мету, розглянуто основні завдання системи забезпечення фінансової безпеки господарюючого суб'єкта, сформовано принципи, на яких має формуватися ця система, задля найбільшої її ефективності. Також у статті висвітлено основні ознаки та характеристики, які мають бути властиві дієвій системі забезпечення фінансової безпеки підприємства.

The article is directed the theoretical and economic essence of category "system of provision of financial safety in the company" and considered basic elements of this system. In particular also analyzed the existing in scientific literature interpretation of terms such as "financial safety" and "system". Defined the author interpretation of the essence of the "system of provision financial safety in the company". The article deals the importance of the formation in the company effective system of provision financial safety, to ensure positive results of its operations. We characterize the main components of the system. In particular, defined subject, object, purpose, the basic task of system of provision financial safety entity, formed the principles on which this system should be formed, to the greatest efficiency. Also, in this article researched the main features and characteristics that should be inherent in an effective system to ensure financial safety.

Ключові слова: фінансова безпека, система, забезпечення, принципи, ознаки, завдання, характеристики, суб'єкт, об'єкт.

Key words: financial safety, system, provision, principles, features, tasks, characteristics, subject, object.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах волатильності ринкової кон'юнктури, від стрімкого піднесення до стагнації, суб'єкти підприємництва особливо гостро реагують на негативний вплив зовнішніх чинників, що, в свою чергу, призводить до виникнення все більшої кількості загроз їх ефективній діяльності. Підвищення рівня ризиків підприємницької діяльності потребує від суб'єктів господарювання формування власної системи фінансової безпеки та чіткого визначення основних факторів впливу. Однією із найважливіших умов забезпечення позитивних результатів фінансової діяльності та стимулювання стійкого зростання підприємства є впровадження ефективної системи фінансової безпеки, яка забезпечить захист підприємства від загроз його діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у дослідження проблеми формування системи забезпечення та управління фінансовою безпекою зробили: О.В. Ареф'єва, О.І. Барановський, І.О. Бланк, М.С. Букін, З.С. Варналій, К.С. Горячева,

В.М. Геєць, К.С. Горячева, М.І. Зубок, О.І. Захаров, Л.А. Ключко, І.П. Козаченко, В.В. Коваленко, Ю.Г. Кім, Ж.В. Кудрицька, Ю.В. Лаврова, та інші.

У працях цих науковців розглянуті терміни економічної та фінансової безпеки підприємства, наводяться засоби оцінки їх рівня. Проте, на сьогоднішній день, в науковій літературі, відсутнє єдине визначення поняття "система фінансової безпеки", що вказує на необхідність подальшого дослідження та розвитку теоретичних засад даної проблематики.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження економічної та теоретичної сутності системи забезпечення фінансової безпеки на підприємстві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Перш за все, для визначення сутності цієї категорії, необхідно з'ясувати сутність термінів "фінансова безпека" і власне "система".

І. О. Бланк [1, с. 24] визначає фінансову безпеку як кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенціальних загроз внутрішнього і зовнішнього характеру, параметри якого визначаються на основі фінансової філософії і створюють необхідні передумови для фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періоді.

Лаврова Ю.В. [6] розглядає фінансову безпеку підприємства, як систему, що забезпечує стабільність важливих фінансових пропорцій розвитку підприємства, що формують захищеність його фінансових інтересів у балансі з фінансовими інтересами його економічних агентів.

Папехін Р.С. стверджує, що "фінансова безпека" визначає певний стан фінансової стабільності, в якому повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується можливістю підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам [7].

Горячева К.С. під фінансовою безпекою розуміє такий фінансовий стан підприємства, що характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів і по-четверте, ефективним забезпеченням сталого розвитку цієї фінансової системи [2].

Приказюк О.В. визначає фінансову безпеку підприємства як фінансовий стан, що характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів та сталий розвиток всієї фінансової системи [10].

Погосова М. Ю. та Лебедева В. С. акцентують на тому, що фінансова безпека підприємства — це складова економічної безпеки підприємства, що являє собою такий стан підприємства, що дозволяє забезпечити оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства, дозволяє самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію, дозволяють ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення та має бути оцінена якісними та кількісними показниками, що мають граничні значення [8].

Кудрицька Ж.В. [5] під фінансовою безпекою підприємства розуміє збалансований стан його елементів та підсистем, як окремої економічної системи, що може бути виражена кількісними і якісними показниками та характеризується стійкістю до негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища та здатністю забезпечити її ефективне функціонування, стабільність розвитку та економічного зростання.

Шелест В.В. стверджує, що фінансова безпека підприємства — це той фінансовий стан, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх впливів, дозволяє забезпечити ефективну діяльність підприємства за рахунок оптимального залучення майна, переданого установниками в управління в довгостроковому періоді [13].

Дещо по-іншому можна сформулювати визначення фінансової безпеки підприємства, якщо скористатись підходом, викладеним у Законі України "Про основи національної безпеки України". При цьому фінансову безпеку підприємства слід розглядати як захищеність життєво важливих інтересів підприємства, за якої забезпечуються його сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз економічним інтересам.

Наведені визначення характеризують фінансову безпеку, з одного боку, як стан захищеності певного

суб'єкта від впливу загроз чи стан, за якого відсутні загрози, а з іншого — як складову економічної безпеки та елемент системи фінансових відносин. Слід зазначити, що протиріччя між цими визначеннями не існує, оскільки одні відображають сутність поняття "фінансова безпека", а інші — її структурну побудову.

Щодо сутності поняття, то, на нашу думку, досить повним є тлумачення Бланка І.О., оскільки воно не тільки розкриває сутність безпеки, як стану захищеності від загроз, а й відображає необхідність його оцінювання.

Забезпечення фінансової безпеки вимагає від суб'єктів господарювання розробки та впровадження власної системи безпеки, з метою своєчасного виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам, забезпечення захисту інтересів підприємства та досягнення ним основної мети діяльності.

"Система" — слово грецького походження має багато значень: поєднання, організм, пристрій, організація, спілка, устрій. Під системою розуміється упорядкована сукупність елементів, що виокремлюються з нескінченного світу, між якими існують певні взаємозв'язки [9].

Виділення та побудова системи здійснюються наступним чином: встановлюється мета, визначається функція, що забезпечує досягнення цієї мети, і нарешті утворюється структура, що забезпечує виконання згаданих функцій.

Будь-яка система може вивчатися з двох позицій: ззовні та зсередини. Вивчення системи ззовні означає розгляд взаємодії системи із зовнішнім середовищем, або дослідження функції системи. З іншого боку, тобто зсередини, можна розглядати те, як система влаштована, тобто її структуру. Під структурою розуміють сукупність функціональних елементів та їх зв'язків, необхідних і достатніх для досягнення створеною системою певної мети.

Таким чином, з урахуванням сфери та об'єкту дослідження ми будемо розуміти систему фінансової безпеки підприємства як сукупність взаємопов'язаних елементів, підсистем, фінансових інструментів, важелів, методів та заходів, що спрямовані на своєчасне виявлення та нейтралізацію кризових явищ задля забезпечення стабільної і ефективного діяльності.

Метою системи забезпечення фінансової безпеки є забезпечення стабільної, безпечної та ефективного діяльності підприємства.

Безперечно, система має формуватися відповідно до політики і стратегії забезпечення фінансової безпеки господарюючого об'єкта.

Політика забезпечення фінансової безпеки — це певна система поглядів, заходів, рішень, а також дій у сфері безпеки, які в цілому створюють умови та сприятливе середовище для досягнення цілей бізнесу та результативного і ефективного функціонування підприємства.

Стратегія фінансової безпеки підприємства — сукупність приватних взаємоузгоджених і взаємозумовлених складових, заходів, методів та важелів, які об'єднує єдина мета — досягнення високого рівня економічного прибутку.

Основними завданнями системи забезпечення фінансової безпеки підприємства мають бути:

— Вчасна ідентифікація ризиків фінансовій безпеці та розробка заходів, щодо їх запобігання.

— Нівелювання реальних внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці підприємства.

— Забезпечення фінансової стабільності та економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

— Моніторинг та аналіз поточного стану, щодо наявності проблемних ситуацій.

— Оптимізація використання фінансових ресурсів, для забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Для формування системи забезпечення фінансової безпеки підприємства необхідно визначити об'єкт,

суб'єкт, основні завдання та принципи системи безпеки та розробити механізм її забезпечення [11].

Система забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємницької діяльності, як і будь-яка система має об'єкт і суб'єкти.

Об'єктом системи фінансової безпеки є все те, на що спрямовані зусилля щодо її забезпечення, а саме: інформація, сукупність майнових і немайнових прав та економічних інтересів суб'єкта підприємництва. Трансформація стану економічних інтересів призводить до зміни рівня фінансової безпеки суб'єкта підприємництва.

Суб'єктами системи забезпечення безпеки виступають фізична або юридична особа, яка бере участь в організації забезпечення фінансової безпеки. Тобто власники і менеджери суб'єкта підприємництва, державні органи влади та управління, кредитори, кризові менеджери (у судових процедурах банкрутства — арбітражні керуючі) [12].

Розглядаючи систему фінансової безпеки підприємства, необхідно визначити основні її характеристики.

По-перше, це — унікальність. Система забезпечення фінансової безпеки не може бути шаблонною, оскільки вона підпорядкована і зумовлена особливостями кожного конкретного підприємства, залежить від його розмірів, позиції на ринку, виробничо-технічних, фінансових, організаційних можливостей, ризиковості виробництва.

Другою важливою характеристикою є самостійність системи. Самостійність полягає у відокремленості системи від будь-яких виробничих підрозділів та процесів. Проте її відособленість відносна, тому що система фінансової безпеки підприємства — це складний інтегральний компонент фінансової безпеки регіону, галузі, держави. А отже, завдання, що постають перед системою забезпечення фінансової безпеки конкретного підприємства іноді не можуть бути вирішені без відповідних рішень на інших рівнях, в тому числі і на державному рівні. Також система безпеки підприємства може залежати і від систем безпеки конкурентів.

Третьою характеристикою є комплексність системи фінансової безпеки. Її суть полягає у забезпеченні безпеки кожної окремо і усіх загалом її функціональних складових таких, як безпека персоналу, безпека інформаційних, фінансових та матеріальних ресурсів від ймовірних загроз протягом усього життєвого циклу. Ця характеристика також відображає спроможність системи до розвитку та удосконалення відповідно до змін зовнішніх чи внутрішніх умов функціонування господарюючого суб'єкта. Тільки комплексність системи економічної безпеки може гарантувати надійність безпеки підприємства.

По-четверте, це динамічність системи, що полягає у забезпеченні можливостей швидкої зміни послідовності дій та стратегії забезпечення фінансової безпеки при зміні факторів та умов фінансового середовища підприємства.

І, по-п'яте, основною і єдиною характеристикою системи, що забезпечує зворотний зв'язок, є ефективність системи фінансової безпеки, оскільки унікальність, динамічність, самостійність та комплексність системи не дає жодних гарантій, що ця система буде діяти, діяти вірно, діяти ефективно [3].

Організація, побудова та функціонування якісної та ефективною системи забезпечення фінансової безпеки підприємства з метою максимальної ефективності має ґрунтуватися на наступних принципах:

1. Принцип адаптивності. Кожен конкретний суб'єкт господарювання в результаті помилок у фінансовій, господарській та управлінській сфері, або змін зовнішнього середовища може впасти в період кризи, або стати банкрутом. Цей принцип обумовлює необхідність проведення превентивних діагностичних заходів щодо забезпечення стабільності та ефективності своєї діяльності. Тобто суть цього принципу полягає у

своєчасному виявленні загроз, здатності підприємства ефективно долати негативний вплив цих загроз, корегуванні методів та заходів задля забезпечення розвитку підприємства.

2. Принцип безперервності. Для ефективного захисту діяльності підприємства в умовах підвищеного ризику та конкуренції необхідне безперервне функціонування та виконання своїх завдань системою фінансової безпеки підприємства, щоб вчасно відреагувати на появу негативних факторів як внутрішнього, так і зовнішнього походження, які можуть призвести до кризових ситуацій і, як наслідок, — банкрутства. Тобто ця система повинна постійно аналізувати та відстежувати стан зовнішнього та внутрішнього середовища та потенційні загрози фінансовій безпеці підприємства.

3. Принцип законності. Робота системи повинна плануватися та здійснюватися на основі чинного законодавства. Порушення закону може привести до послаблення системи фінансової безпеки підприємства, штрафних санкцій з боку правоохоронних органів та інших негативних наслідків, що можуть вплинути на фінансову стійкість підприємства та поставити під загрозу його діяльність.

4. Принцип оптимальності або економічної доцільності. Суть цього принципу полягає у тому, що витрати на забезпечення не мають перевищувати доходи підприємства. Тобто витрати на попередження або подолання загрози повинні бути адекватними її рівню та обсягу.

5. Принцип системності. Система забезпечення фінансової безпеки підприємства має складатися з певної сукупності взаємопов'язаних елементів, що забезпечують функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки як підприємства в цілому, так і окремих її ланок. Тобто необхідно оцінювати фінансову ситуацію, як взаємодію комплексу змінних усередині організації, відслідковуючи при цьому вплив зовнішнього середовища на її трансформацію, оскільки фактори, які призводять до кризових явищ на підприємстві, або послабленню фінансової безпеки суб'єкта господарювання можуть бути викликані причинами як зовнішнього, так і внутрішнього характеру.

6. Принцип координації. Тобто погодженість у діяльності всіх учасників системи, включаючи тісні ділові контакти й узгодження дій із зовнішніми організаціями, які забезпечують безпеку підприємств, оскільки для виконання необхідних завдань необхідне постійне погодження між собою усіх ланок підприємства та елементів системи забезпечення фінансової безпеки як по горизонталі, так і по вертикалі.

7. Принцип диференціювання. В залежності від характеру загрози і ступеня важкості наслідків керівники господарюючого суб'єкта мають вибирати адекватний захід протидії.

8. Принцип постійного контролю. На підприємстві повинен здійснюватися контроль з боку керівництва, за діяльністю співробітників служби забезпечення фінансової безпеки підприємства.

9. Поєднання гласності та конфіденційності. Система основних заходів забезпечення фінансової безпеки має бути відома всім працівникам підприємства. Але повний перелік способів, сил, засобів, методів забезпечення безпеки повинні бути законспіровані та відомі дуже вузькому колу фахівців. Результати діагностики ймовірності настання криз та втрат фінансової стійкості чи стабільності підприємства повинні бути комерційною таємницею. Розголошення даних може негативно вплинути на систему забезпечення фінансової безпеки, зокрема викликати негативну реакцію партнерів, контрагентів, інвесторів. Також цю інформацію можуть використати конкуренти.

10. Принцип плановості. Діяльність по забезпеченню безпеки формується на основі єдиного задуму, викладеного в комплексній програмі та конкретних планах по окремих напрямках безпеки.

11. Принцип явності в інтерпретації результатів. Неправильне чи некоректне розуміння аналізу, може призвести до хибних дій з боку керівництва, вибору невірних методів і заходів, що може негативно вплинути на ефективність діяльності підприємства в цілому. Тому результати аналізу та рекомендації щодо забезпечення системи фінансової безпеки на підприємстві необхідно формувати вкрай чітко.

12. Принцип компетентності. Усі учасники, які беруть участь у формуванні системи забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання мають бути достатньо освічені, кваліфіковані та вчасно і якісно виконувати свої обов'язки, а також бути обізнаними та мати необхідний досвід у сфері їхньої діяльності.

Всі ці принципи обов'язково мають бути пов'язані між собою. Недотримання хоча б одного з них ставить під загрозу дієвість системи забезпечення фінансової безпеки підприємства та ефективність його діяльності в цілому.

Важливим елементом системи фінансової безпеки підприємства є механізм її забезпечення, який реалізується через стратегічне та оперативне планування заходів з забезпечення фінансової безпеки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, система забезпечення фінансової безпеки підприємства має бути спрямована на запобігання внутрішніх і зовнішніх загроз діяльності суб'єкта господарювання. Система безпеки підприємства має бути також спрямована і на забезпечення важливих фінансових пропозицій підприємства, що мають бути стабільними у процесі його еволюційного розвитку.

Забезпечення стабільності системи фінансової безпеки має відбуватися шляхом підтримки відносно постійних параметрів, які характеризують фінансові інтереси підприємства і відвернення загроз фінансовій діяльності.

Література:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. — К.: Ника-Центр, Эльга, — 2006. — 776 с.
2. Горячева К.С. Механизм управления финансовой безопасностью предприятия: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. эк. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами" / К.С. Горячева. — К.: Інститут економіки і прогнозування НАН України, 2006. — 20 с.
3. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 240 с.
4. Кім Ю.Г. Управління системою фінансової безпеки підприємства: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. экон. наук: спец. 21.04.02 "Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності" / Ю.Г. Кім. — К.: Вищий навчальний заклад "Університет економіки та права "Крок", 2009. — 21 с.
5. Кудрицька Ж.В. Система управління фінансовою безпекою підприємства [Електронний ресурс] / Ж.В. Кудрицька // Ефективна економіка. — 2012. — № 1. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
6. Лаврова Ю.В. Фінансова безпека підприємства: класифікація загроз / Ю.В. Лаврова [Електронний ресурс]: Економічний аналіз. — 2011. — № 9, Ч 2. — С. 274–277. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2011_9_2/pdf/lavrova.pdf
7. Перекрестова Л.В. Внешние и внутренние угрозы финансовой безопасности предприятия / Л.В. Перекрестова, Р.С. Папехин // Финансы и кредит. — 2009. — № 16. — С. 68–75.
8. Погосова М.Ю. Аналіз методичного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / М.Ю. Погосова, В.С. Лебедева // Эко-

номические науки. — Режим доступу: <http://www.rus-pauka.com>

9. Пожуєва Т.О. Фінансова безпека — необхідна умова функціонування підприємства [Електронний ресурс] / Т. О. Пожуєва // Вісник економічної науки України. — 2014. — № 1. — С. 95–97. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Venu_2014_1_23.pdf

10. Приказюк О.В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки аграрного підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. е. н. / О.В. Приказюк. — К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — 2009. — 20 с.

11. Тарасенко І.О., Вергун А.М. Використання системного підходу до управління фінансовою безпекою підприємства // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. — 2014. — № 1.

12. Фучеджи В. І. Характеристика структурних елементів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва [Електронний ресурс] / В.І. Фучеджи // Ефективна економіка. — 2014. — № 12. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

13. Шелест В.В. Управління фінансовою безпекою довірного товариства / В. В. Шелест // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 3. — С. 181–184.

References:

1. Blank, I.A. (2006), *Upravlenie finansovoy bezopasnost'ju predpriyatija* [Management of financial security of the enterprise], Nika-Centr, Jel'ga, Kyiv, Ukraine.
2. Horiacheva, K.S. (2006), "Mekhanizm upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva", Ph.D. Thesis, 08.06.01 "Ekonomika, orhanizatsiia i upravlinnia pidpriemstvamy", Instytut ekonomyky i prohnzuvannia NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
3. Donets', L.I. (2010), *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva* [The economic security of the enterprise], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
4. Kim, Yu.H. (2009), "Management of the system financial security of the enterprise", Ph.D. Thesis, The economic security of business entities, Universytet ekonomiky ta prava "Krok", Kyiv, Ukraine.
5. Kudrytska, Zh.V. (2012), "The control system of financial security enterprise", *Efektivna ekonomika*, vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 27 October 2015).
6. Lavrova, Yu.V. (2011), "Financial security of enterprise: classification of threats", *Ekonomichniy analiz*, vol. 9, no. 2, pp. 274–277.
7. Perekrstova, L.V. and Papehin, R.S. (2009), "External and internal threats to the financial security of the company", *Finansy i kredit*, vol. 16, pp. 68–75.
8. Pohosova, M.Yu. (2015), "Analysis of methodical providing assessment financial security of the enterprise", *Ekonomicheskyye nauky*, available at: <http://www.rus-nauka.com> (Accessed 27 October 2015).
9. Pozhuieva, T.O. (2014), "Financial security — a necessary condition functioning of the enterprise", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 1, pp. 95–97.
10. Prykaziuk, O.V. (2009), "Profit in shaping the financial security of agricultural enterprises", Ph.D. Thesis, Economy, Kyiv's'kyj natsional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraine.
11. Tarasenko, I.O. and Verhun, A.M. (2014), "Using a systematic approach to the management of financial security enterprise", *Naukovy visnyk: Finansy, banky, investytsii*, vol. 1.
12. Fuchedzhy, V.I. (2014), "Characteristic of structural elements of financial security entities", *Efektivna ekonomika*, vol. 12, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 27 October 2015).
13. Shelest, V.V. (2009), "Management of financial security trust partnership", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 3, pp. 181–184.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2015 р.